

## Kichwa Halklarının Queer Ekolojiye Yaklaşımı ve Queer Ekopedagoji Üzerindeki Etkileri

Özge Göçer<sup>1</sup>

### Queer ekoloji nedir?

Öncelikle, queer ekoloji, insan/doğa, erkek/kadın ve heteroseksüel/queer ikiliklerini sorunsallaştırarak ana akım çevre çalışmalarını queerleştirme yoludur (Gaard, 1997). ‘Doğa’ queer bir şekilde düşünülebilir ve bunun için çevre çalışmalarının her zaman “değerden bağımsız” olmadığı anlaşılmalıdır. Birincisi, doğanın özcü tanımı, kadınlara ve queerlere yönelik baskıyı meşrulaştırmak için yaratılmıştır. İkincisi, bu tanım onların ayrımcılığa ve baskıya maruz kalmalarını haklı çıkarmak için kullanılmaktadır (Barad, 2011).

Karen Barad (2011) doğanın özcüleştirilmesinin güç yapılarının pekiştirilmesi için kullanıldığını öne sürer. Bu nedenle Barad, doğa anlayışını queerleştirerek, ‘Yerli bedensel bilgiyi’ benimsemeyi ve -Plumwood’un (1993) kavramsallaştırdığı gibi- normatif değer ikiliklerini sorgulamaya yönelik stratejiler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Ayrıca, queer ekolojide insan ve insan-ötesi varlıkların (Sherwood, 2020) birbirine bağımlı olduğu ilişkisel ontoloji kavramı yer alır ve bu, aynı zamanda, antroposantrik anlatılara da meydan okur.

Kategorileştirme, akışkan ve hiyerarşik olmayan ilişkileri kontrol etmenin bir yoludur. Plumwood’un belirttiği gibi, “efendi kimliği”, baskı yaratmak için ikili bir “ötekilik ve olumsuzlama yapısına” dayanır. Bu kategoriler sadece bir kişinin cinsiyeti ya da cinsel yönelimi ile sınırlı değildir; aynı zamanda onların çevreleriyle nasıl ilişki kurduğunu da belirler.

Kim Hall’a (2022) göre queer ekoloji, “doğa”nın insan/doğa ikiliğini pekiştirmek için kullanılmasını eleştirir. Hall ayrıca, *Queering Philosophy* adlı kitabındaki

<sup>1</sup> ozge.gocer@metu.edu.tr

'Queer Ekolojiler' bölümünde, çevreyi daha ilişkisel ve akışkan bir şekilde anlamayı savunur. Gaard'a göre (1997) ekofeminizmin kökeninde, baskı sistemlerinin birbirini nasıl güçlendirdiğini anlama vardır. Bu durum queer ekoloji için de geçerlidir, çünkü hem kadınlar hem de queer bireylere yönelik baskı, sömürgeci cisheteropatriyarkadan kaynaklanmaktadır.

### **Çalışmamın amacı nedir?**

Sorun yalnızca eşcinsel/heteroseksüel ikiliğiyle sınırlı değildir; mesele aynı zamanda Gaard'ın (1997) belirttiği gibi erotofobidir. Erotofobi, beden/zihin ve akıl/erotik kategorileştirmesine dayanır. Örneğin, Batı kültürlerinde kadınların baskılanması, onların doğaları gereği "daha duygusal" oldukları iddiasıyla meşrulaştırılmıştır. Bu ikilikleri yıkmak için sömürgecilik karşıtı queer ekopedagojiye ihtiyaç duyulduğunu savunuyorum.

Queer ekoloji, doğanın durağan ve heteronormatif olduğu fikrine meydan okur. Bunu yapmak için akışkanlığı, ilişkiselciliği ve heteroseksüel olmayan ilişkileri kucaklar; bunlar, Kichwa dünya görüşüyle derin uyum içindedir. Queer ekoloji, Amazon ve Kichwa halkı arasındaki ilişkileri analiz etmekte önemli bir rol oynar. Bu nedenle burada sömürgecilik karşıtı queer ekolojik yaklaşım benimsenecektir.

Ayrıca bu çalışmadaki amaçlarımdan bir diğeri, epistemik soykırıma direnmenin yollarını bulmak ve bunları sömürgecilik karşıtı queer ekopedagojiye entegre etmektir. Kichwa bilgi sistemlerini tanıyarak, doğa/insan dikotomisine dayalı Batılı epistemolojinin egemenliğini sorgulamak istiyorum.

### **Queer Ekoloji ve Sömürgecilik Karşıtı Düşünceler**

Queer ekoloji, ekofeminist ve queer teorilerin kesişiminden doğmuş olup, Batı'nın güç yapıları ve bunların doğa ile çoğunlukla queerler, kadınlar ve Yerli Halklar üzerindeki etkisini eleştiren sömürgecilik karşıtı düşüncelerle bağlantılıdır. Hem queer ekoloji hem de sömürgecilik karşıtı düşünce, hiyerarşik ilişkiler yaratan normatif ikiliklere meydan okur. Bu ikilikler yalnızca kültür/doğa ayrımıyla sınırlı değildir; erkek/kadın, heteroseksüel/queer ve beyaz/beyaz olmayan gibi karşıtlıkları da içerir.

Kilise, Yerli halkların ve topraklarının sömürgeleştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Yerli halkların Hristiyanlaştırılması ve sömürgeleştirilmesi, Hristiyanlığın "tek doğru din" olduğu ve diğer kültürlerin "medeniyetsiz" olduğu inancına dayandırılmıştır. Bu inanç, Yerli halkları asimile etme ve topraklarına el koyma sürecini meşrulaştırmak için kullanılmıştır. Aynı zamanda, doğanın egemenlik altına alınması gereken bir şey olarak görülmesi, yalnızca toprakların değil, su kaynaklarının ve Yerli halkların emeğinin de sömürülmesini kolaylaştırmıştır. Doğal dünyanın ruhsal alemde ayrı görülmesi, doğanın sömürülmesini ve Yerli halkların topraklarından koparılmasını haklı çıkarmak için kullanılmıştır.

Bunun yanı sıra, erotofobi yalnızca queer bireyleri değil, kadınları ve Yerli halkları da baskı altına almak için bir araç olarak kullanılmıştır. Sömürgecilik, çoğu zaman Yerli halkların cinsel pratiklerini “doğaya aykırı” olarak etiketleyerek kendi eylemlerini haklı çıkarmıştır. Cinselliğin kontrolü, aynı zamanda toprak ve kimlik üzerindeki kontrol ile bağlantılıdır. Gaard’a (1997) göre, sömürgeciler trans bireyleri ve aynı cinsiyet ilişkilerini “doğaya karşı suçlar” olarak tanımlayarak, Yerli halkların kültürel ve fiziksel olarak sömürgeleştirilmesini meşrulaştırmışlardır.

Özellikle Yerli kadınlar, sömürgeciliğe ve çevresel tahribata karşı mücadelelerinde, “Biz Su’yuz, Biz Kutsalız” (We are water, we are sacred) ve “Biz Toprağız” (we are land) gibi sloganlar kullanmışlardır (Sherwood, 2020). Bu söylemler, Yerli epistemolojilerinin Batılı epistemolojilere karşı nasıl güçlendirilmesi gerektiğini de gösterir. Yerli bilgi sistemleri, bedensel ve ilişkisel bilgiye öncelik verir. “Biz toprağız” ifadesi, Yerli halkların toprakla derin ontolojik bağını ortaya koyar ve onlar için toprağın yalnızca bir kaynak değil, kimliklerinin ve dünya görüşlerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu gösterir.

Bu bağlamda, queer ekoloji ve sömürgecilik karşıtı düşünceler bir araya geldiğinde, doğayı ve toplumu sadece ikilikler üzerinden tanımlayan Batılı epistemolojilere meydan okuyarak alternatif, ilişkisel ve karşılıklı bağlılığa dayalı bir dünya görüşü sunarlar.

### **Yerli Bedensel Bilgi**

Yerli bilgisi, durağan bir sistem olmaktan ziyade dinamik bir bilgi sistemi olarak, epistemolojik bir perspektif sunar ve Batı akademisi ile onun sömürgeci uygulamalarına meydan okur. Buna ek olarak, bedensel bilgi kavramı oldukça önemlidir. Bu kavram, bilginin edinilme yollarının farklı olabileceğini öne sürer ve bunlardan biri de bedensel bilgidir. Bedensel bilgi, doğrudan deneyim yoluyla, beden ve kişinin çevresiyle kurduğu ilişkiler aracılığıyla edinilen bilgidir. Bu bakış açısı, Batı akademisinin soyut veya biçimsel bilgiye yaptığı vurguyu da sorgular.

Yerli kadınların bedensel bilgisi, yerleşimci-sömürgeci cisheteropatriyarkaya ve Yerli kadınların bedenlerine ve zihinlerine yönelik şiddete karşı bir direniş biçimidir. Sherwood (2020) ise “temellenmiş normatiflik” (*grounded normativity*) terimini kullanarak, bilgilerin ve değerlerin toprakla kurulan ilişkilerden doğduğunu ifade eder. Bu kavram, Yerli bilgi sistemlerini anlamada büyük bir öneme sahiptir.

### **Kichwa Kozmolojisi ve Uygulamaları**

Kichwa halkını seçmemin nedeni, Batı’nın doğa/insan ikili yapısına nasıl yaklaştıklarını inceleyerek çevre bilimlerinde akademide şekillenen normlara meydan okumalarıdır. Swanson’un (2015) yaptığı bir çalışmada, Amazon Ormanı’ndaki petrol çıkarımı hakkında farklı görüşler olduğu bulunmuştur. Bu,

onların orman/insan ilişkisini çeşitli şekillerde algıladıklarını ve bu konuda bir fikir birliği olmadığını gösterebilir.

Her ne kadar tüm Kichwa toplulukları ormanı sosyal bir varlık olarak kabul etse de, farklı topluluklar arasında değişen perspektifler vardır ve bu farklılıklar, onların yerel bağlamlarından ve dış dünya ile olan entegrasyon seviyelerinden kaynaklanmaktadır. Buna ek olarak, Kichwa kozmolojisinin ve Amazon Ekvador'unun ekolojik ve kültürel gerçekliklerine dayanan bilgi sistemlerinin Batı epistemolojik hiyerarşilerini bozduğunu savunuyorum. Çünkü bu bilgi sistemleri, doğa/insan ikiliğine akışkan yaklaşımları merkeze alır. Kichwa kozmolojisinde orman, kendi iradesi olan ve *amus* adı verilen ruhlara sahip, yaşayan bir varlık olarak görülür. Bu ilişkisel bakış açısı, queer ekolojinin akışkanlık ve karşılıklı bağımlılık vurgusuyla örtüşmektedir. Ancak bu görüş, sömürgecilik mirası ve devam eden epistemik soykırım (Patin vd., 2020) nedeniyle akademide geçerli bir yöntem olarak görülmemektedir.

Sömürgecilik, Batı epistemolojisinin küresel akademik söylemlerde neden baskın olduğunu ve yerli halkların kendi tarihlerini ve kültürlerini anlatmalarının neden daha zor olduğunu açıklayan temel nedenlerden biridir. Sömürgecilik projesi yalnızca siyasi ve ekonomik kontrolü dayatmakla kalmamış, aynı zamanda yerli bilgi sistemlerini aşağı göstererek meşruiyetlerini de ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Bu epistemik şiddet, Kichwa halkı da dahil olmak üzere Yerli bilgi sistemlerini ve ontolojilerini marjinalleştirmek için kullanılmıştır.

Amazon Ekvador'da yaşayan Kichwa toplulukları, aynı zamanda *Napo Runa* veya *Quichua* olarak da adlandırılır ve ağırlıklı olarak Napo Nehri çevresinde yaşamaktadırlar (Ramirez, 2017; Swanson, 2009; Uzendoski, 2005). Kichwa kozmolojisinde orman, yalnızca kullanılacak veya sömürülecek bir nesne değil, bir akraba olarak görülmektedir. Swanson'un (2015) çalışmasına katılanlardan biri, *amus* kelimesinin, ormanda belirli türlerin bolluğunu düzenleyen bir lider anlamına geldiğini belirtmiştir. Bu *amus*lar, yabancılardan hayvanları saklayabilir veya akraba olarak gördükleri kişilere bu hayvanları sağlayabilir.

Kichwa halkı, ormanla şarkı söyleyerek ve yüksek sesli müzik aletleri çalarak kurdukları sosyal ziyaretler yoluyla etkileşime girerler. Bu, dostluğun bir işareti olarak görülür. Aynı çalışmadaki bir katılımcı, babasının avlanmadan önce yüksek sesli bir müzik aleti çaldığını anlatır ve bunun kendisini şaşırttığını söyler. Genellikle avlanırken sessiz olunması gerektiği düşünülürken, babasının neden böyle bir şey yaptığını sorduğunda şu yanıtı alır: "Ben, *amus*ları selamladım ve onların varlığını bilmelerini sağladım, böylece hayvanları saklandıkları yerden çıkarmaları için."

Amus kavramının yanı sıra, bir diğer önemli kavram da *Kawsak Sacha*dır. Bu kavram, ormanı Kichwa halkının duygusal bağ kurduğu sosyal bir varlık olarak görmektedir. Bu bakış açısı, çevre örgütlerinin ve Ekvador hükümetinin ormanı yalnızca ya "korunması gereken" ya da "sömürülmesi gereken" bir varlık olarak

görmesiyle çelişir. *Amus* kavramı, bolluğun ve ilişkiselselciliğin düzenlenmesini sağlar ve doğa üzerinde tahakküm kurmayı amaçlayan Batı düşüncesine karşılık, karşılıklılığı (reciprocity) vurgular.

Bunun yanı sıra, ormana uyum sağlamak, kişinin vücudunu ormana hizalaması anlamına gelir. Yerel bitkileri ve hayvanları tüketmek, yabancı gıdalardan kaçınmak gibi pratikler, Kichwa halkının ormanla uyum içinde bir yaşam sürmesini sağlar.

Kichwa halkının ormanla kurduğu bu ilişkinin queer olarak kabul edilebileceğini öne sürüyorum. Bunun nedeni, onların dünya görüşünün insanları doğadan ayıran normatif çerçevelere meydan okumasıdır. Onların ilişkisi, ikili düşünce sistemlerini aşan, akışkan ve karşılıklı bir bağlılık içerir.

Ancak, toprak gaspları veya petrol çıkarımı, Kichwa halkı ve orman arasındaki birbirine bağlı ilişkiyi bozabilir. Swanson'un (2015) önerdiği gibi, bu tür müdahaleler, orman ruhlarının geri çekilmesine veya düşmanca hale gelmesine neden olabilir. Queer ekoloji, bu ilişkiel dinamikleri kabul ederek yalnızca antroposantrik önyargıyı sorgulamakla kalmaz, aynı zamanda çevre etiğini yeniden hayal etmek için de araçlar sunar. Bu yaklaşım, sömürüye dayalı sömürgeci mirası sorgular ve bunun yerine bakım ve karşılıklı yardımla köklenmiş uygulamaları savunur.

### Queer Ekopedagoji İçin Çıkarımlar

Queer ekopedagojiler, queer teorinin çevre eğitimiyle nasıl kesiştiğini inceler. Kichwa ilkelerinin queer ekopedagojiye entegrasyonu, eğitim için dönüştürücü olanaklar sunar. Örneğin, öğrencilerin çevresel sorumluluklarını daha derinlemesine anlamalarını sağlamak için ilişkiel ontolojilere vurgu yapılabilir. İkinci olarak, Yerli toprak temelli eğitim (*indigenous land based education*), Yerli halkların egemenliğini ve kendi topraklarına ve dillerine bağlı olarak büyüme hakkını tanır. Bu yaklaşım, toprakları bir pedagojik alan ve sosyal ilişkiler sistemi olarak görür ve aynı zamanda sömürgeci eğitim uygulamalarına karşı bir direniş biçimi olabilir.

Queer Yerli toprak temelli eğitim, yalnızca sömürgeci güçlere ve yapılara meydan okumakla kalmaz, aynı zamanda Yerli kozmolojilerini ve toprağa, ormana ve suya olan bağlantıyı geri kazanmayı da amaçlar. Yerli kadınların bedensel bilgisi de bir pedagojik uygulama biçimi olarak sunulur, çünkü bu bilgi, biçimsel sistemlerden ziyade ilişkiler aracılığıyla işler ve nesiller arası aktarılır.

Jacob'un (2020) ortaya koyduğu *Aunty-ing* metodolojisi, nesiller arasındaki bedensel bilgi aktarımına mükemmel bir örnektir. Bu metodoloji, rehberlik ve bilgi aktarımının yalnızca insanlar arasında değil, aynı zamanda insan-dışı varlıkları da kapsayacak şekilde genişletilmesini içerir. Burada, insan-dışı (*more-than-human*) terimini kullanıyorum çünkü Yerli kültürlerde hem insan hem de insan-dışı tüm "akrabalar"a bakım sorumluluğu esastır. Sherwood (2020), *aunties*

(teyzeler) kavramının “her yerde” olduğunu öne sürerek, ilişkiselseliliğin yalnızca insanlar arasında değil, insan-dışı varlıkları da içerecek şekilde genişlediğini vurgular.

Buna ek olarak, *insan-dışı* kavramı, antroposantrizme ve insanları doğadan ayıran Batı perspektifine meydan okur. Ekofeministler, bu ayrımın sömürgeci projenin bir parçası olduğunu ve çevresel yıkıma yol açtığını savunurlar (Gaard, 1997). Yerli kozmolojileri çoğu zaman Batı’nın cinsiyet ve cinsellik anlayışlarını aşan varlıkları içerir. Bu hikâyeler nesiller boyunca aktarılmış olsa da, epistemik soykırım ve devam eden sömürgeleştirme süreçleri nedeniyle hâlâ tehdit altındadırlar.

Yerli halklar için toprak, temel öğrenme kaynağıdır. Sömürgeciler Yerli halkların topraklarını aldığında, bu kimliklerini kaybetmelerine neden olan büyük bir yıkım yaratmıştır. Kaynak çıkarımı ve sanayileşme gibi faaliyetler, Yerli halkların topraklarına erişimini kısıtlamış ve değiştirmiştir. Yatılı okullar (residential schools), Yerli halklara ve topraklarına karşı uygulanan şiddetin mekânları olmuştur. Kolonyal normlar, Yerli bedenleri şekillendirmiştir ve onları topraklarından koparmak, hem kültürel hem de fiziksel anlamda geri dönülemez bir yıkıma neden olmuştur.

Yatılı okulların mirası, hâlâ devam eden yerleşimci-sömürgeci şiddetin bir parçasıdır. Bu şiddet, Yerli halkların topraklarından koparılması ve topluluklarından izole edilmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Çocukların bu okullarda kendi ana dillerini konuşmalarına izin verilmemiştir; birbirlerinden ve topluluklarından koparılarak büyütölmüşlerdir. Pek çoğu, bu okullarda istismar ve ihmal nedeniyle hayatını kaybetmiştir (Russel, 2021).

Sherwood, eğitimi, Yerli halklar ile yerleşimci-sömürgeci güçler arasındaki süregelen çatışmada bir “cephe hattı” (frontline) olarak tanımlar. Bu çatışma hâlâ devam etmektedir çünkü nesiller arası travma, hayatta kalanlar ve onların çocukları üzerinde etkisini sürdürmektedir.

### **Queer Ekopedagoji İçin Uygulamalı Stratejiler**

Queer ekopedagojiye yönelik beş temel strateji önermekteyim.

#### **1. Toprakla Yeniden Bağ Kurmak**

Bu sadece doğada yapılan bireysel bir eğitim süreci değildir; aksine, kolektif bir mücadeleyi ifade eder. Toprakla olan ilişkinin, kimliğin ve topluluğun yeniden kazanılması, sömürgeci güçlere karşı bir direniş biçimidir. Ancak, bu stratejiler evrensel değildir; her topluluğun yaşanmış deneyimlerine ve bağlamına göre şekillenir.

**Bu adım için yapılabilecekler:**

1. Topluluk temelli ekosistem restorasyonu projeleri düzenleyerek zarar görmüş alanları kolektif bir şekilde iyileştirmek.
2. Toprağı yalnızca “doğa” olarak değil, tarih, kültür ve direnişle bağlantılı bir varlık olarak ele alan tartışmalar yürütmek.

**2. Antroposantrizmi Merkezden Çıkarmak**

Bu strateji, insan-merkezci bakış açısının ötesine geçerek insan-dışı dünyanın (*more-than-human*) özerkliğini kabul etmeyi içerir. İnsan ve doğa arasındaki ikiliği sorgulamak, doğanın insanlar ile ayrılmaz bir bütün olduğunu anlamayı gerektirir.

**Bu adım için yapılabilecekler:**

1. Öğrencilerin yaşadıkları çevrede insan ve insan-dışı varlıklar arasındaki ilişkileri gözlemlmelerini ve belgelemelerini teşvik etmek.
2. Bir nehre, ağaca veya hayvana mektup yazmak gibi yansıtıcı egzersizler düzenleyerek öğrencilerin insan-dışı varlıklarla ilişkilerini kişiselleştirmelerini sağlamak.

**3. Pedagojiyi Queerleştirerek Sömürgecilikten Arındırmak**

Geleneksel çevre eğitimi, “doğal ve doğa dışı” gibi ikilikleri yeniden üretir. İkili düşünme biçimleri, sömürgeci ve cisheteronormatif ideolojileri pekiştirir.

**Bu adım için yapılabilecekler:**

1. Sömürgecilik ve kapitalizmin belirli uygulamaları nasıl “doğa dışı” olarak kategorize ettiğini tartışmak (örneğin, queer cinsellikler ve Yerli kozmolojileri).
2. Kichwa kozmolojisini bir vaka çalışması olarak kullanarak, Yerli bilgilerin Batı’nın önyargılı bilgi sistemlerini nasıl bozabileceğini keşfetmek.

**4. Bedensel Bilgiyi En Az Biçimsel Bilgi Kadar Değerli Görmek**

Bu strateji, bilginin yalnızca bilişsel değil, aynı zamanda duygusal, fiziksel ve topluluk temelli olduğunu kabul etmeyi gerektirir. Yerli halklar için bilgi, toprak, topluluk ve bedenle ilişkili olarak öğrenilir.

**Bu adım için yapılabilecekler:**

1. Toprakla ilişkiyi öğreten atölyeler düzenlemek (örneğin, doğadan yenilebilir bitki toplama ve bahçecilik çalışmaları).
2. Yaşlılara alan açmak çünkü queer ekopedagoji, nesiller arası öğrenme fırsatlarını çok önemli görür.

## 5. Kolektif Aktivizme Katılmak

Queer ekopedagoji, sınıfın ötesine geçerek çevresel adalet ve sömürgecilikten arınma mücadelelerini queer bir perspektifle ele almalıdır. Yerli halkların topraklarının gasp edilmesi, iklim krizi, toplumsal eşitsizlikler ve epistemik soykırım gibi konulara karşı kolektif eylemin önemini vurgular.

### Bu adım için yapılabilecekler:

1. Yerel aktivist gruplarla bağlantı kurarak öğrencilerin toprak savunması mücadelesine katılımını teşvik etmek.
2. Dakota Access Pipeline protestosu gibi günümüz çevre hareketlerini analiz ederek “We Are Water” (Biz Su’yuz) gibi sloganların anlamını tartışmak.

Bu stratejileri uygularken, içinde bulunulan bağlamı göz ardı etmemek önemlidir. Örneğin, ABD dışındaki öğrenciler için Amerika’daki toprak mücadelelerinin önemi daha soyut gelebilir. Ancak, tüm dünyadaki mücadelelerin ortak noktalarının olduğunu vurgulamak mümkündür. Kolonyalizm ve kapitalizm her yerde benzer baskı mekanizmaları yaratmaktadır.

Türkiye’de yaşayan bir eğitimci olarak, queer ekopedagoji uygulamalarımda Kaz Dağları ve Akbelen gibi yerel çevresel adalet mücadelelerini dahil etmeyi tercih ederdim. Bu tür yerel bağlamlara odaklanmak, öğrencilerin queer ekolojik direnişi daha doğrudan anlamalarına yardımcı olabilir.

## Sonuç

Queer ekopedagoji, sömürgeci miraslara meydan okuyarak, antroposantrizmi merkezden çıkararak ve bedensel bilgi ile sömürgecilik karşıtı perspektifleri benimseyerek eğitim için çeşitli olanaklar sunar. Bu makalede sunduğum stratejiler - toprakla yeniden bağ kurmak, antroposantrizmi merkezden çıkarmak, pedagojiyi queerleştirmek, bedensel bilgiyi değerli görmek, kolektif aktivizme katılmak - eğitimcilerin kendi pratiklerini yeniden değerlendirmeleri ve topluluklarıyla, toprakla daha derin bağlar kurmaları için bir çerçeve sunmaktadır.

Bu stratejiler, eğitimin yalnızca bireysel bir süreç değil, toplulukların yaşanmış deneyimlerine dayalı bir adalet mücadelesi olduğunu vurgular. Ancak bu stratejiler evrensel değildir; bağlama dayalı olarak şekillenirler. Örneğin, Türkiye’deki eğitimciler için Kaz Dağları ve Akbelen gibi çevresel adalet mücadelelerini derslerine entegre etmek, öğrenciler için Hawai’i’deki Mauna Kea hareketinden daha anlamlı olabilir.

Bu yaklaşım, öğrencilerin çevresel ve toplumsal adaletsizliklerin sömürgecilik ve kapitalizmle nasıl bağlantılı olduğunu fark etmelerini sağlar. Queer ekopedagoji aracılığıyla eğitim, yalnızca bilgi edinme süreci değil, aynı zamanda kolektif güçlenme ve dayanışma için bir araç haline gelir.

**Kaynakça**

- Barad, K. (2011). Nature's queer performativity. In *Critical Humanities and Social Sciences Journal*.
- Gaard, G. (1997). Toward a queer ecofeminism. *Hypatia*, 12(1), 114-137. <https://www.jstor.org/stable/3810254>
- Hall, A. (2022). *Queering philosophy*. Rowman & Littlefield.
- Jacob, M. M. (2020). *Aunty-ing as pedagogy: Navigating relationality in Indigenous education*.
- Patin, C., et al. (2020). *Resisting epistemicide: Decolonizing knowledge systems in education*.
- Plumwood, V. (1993). *Feminism and the mastery of nature*. Routledge.
- Ramirez, Belinda Cherie.(2017). *An Anthropological Perspective: The Cultural, the Political, and the Ontological in Kichwa Studies*. Master's Thesis, University of California, San Diego.
- Russell, J. (Ed.). (2021). *Queer ecopedagogies: Explorations in nature, sexuality, and education*. Springer.
- Sherwood, Y. P. (2020). "Water is Sacred! Womxn are Sacred!": Indigenous Womxn's Embodied Knowledge on the Frontlines [Doctoral dissertation, University of California, Santa Cruz].
- Swanson, T. D. (2009). *Singing to estranged lovers: Runa relations to plants in the Ecuadorian Amazon*. *Journal for the Study of Religion, Nature and Culture*, 3(1), 36-65. <https://doi.org/10.1558/jsrnc.v3i1.36>
- Swanson, H. (2015). Relatives of the living forest: The social relation to nature underlying ecological action in Amazonian Kichwa communities. In B. R. Johnston (Ed.), *Church, cosmovision, and the environment: Religion and social conflict in contemporary Latin America* (pp. 85-102). Berghahn Books.
- Uzendoski, M. (2005). *The Napo Runa of Amazonian Ecuador*. University of Illinois Press.